

TALE VED NORGES HÅNDVERKERFORBUNDS 100-ÅRSJUBILEUM;
AULAEN I OSLO FREDAG 11. APRIL 1986

Det er en meget stor glede for meg å få denne anledning til å overbringe Norges Håndverkerforbund de hjerteligste gratulasjoner fra Regjeringen, og samtidig rette en varm takk til organisasjonen for 100 års aktiv innsats. Nå kan man saktens si at det ikke alltid er noen stor kunst for en institusjon å bli 100 år; det kommer ofte nærmest av seg selv. Men det å holde en organisasjon med forskjellige og tildels kryssende interesser sammen i 100 år er mer av en prestasjon. Vi feirer altså 100 års samhold og samarbeide for felles sak. Håndverkerforbundet har vært - og er - en verdifull organisasjon, ikke bare for medlemmene, men for hele samfunnet.

Gjennom de 100 år som er gått siden Den norske Fællesforening for Haandverk og Industri ble stiftet, har håndverksnæringen, til tross for en rivende samfunnsutvikling og meget store omstillinger i næringslivet, hele tiden beholdt sin plass som en av de sentrale næringer i Norge.

Idag representerer håndverksbedriftene ca. 10 prosent av landets totale sysselsetting og en brutto produksjonsverdi på omkring 100 milliarder kroner. Dette er tall som i seg selv viser at norsk håndverk i aller høyeste grad har fulgt med tiden. Riktignok har vi som følge av utviklingen mistet en del tradisjonelle

håndverksfag: Det er f.eks. ikke mange hjulmakere, possementmakere og gjørtlere igjen. Men sett under ett har norsk håndverk vist en upåklagelig evne og vilje til å foreta de nødvendige omstillinger. Produktbredden innenfor norsk håndverk er meget stor og det er ingen overdrivelse å si at dagens håndverksbedrifter leverer produkter og tjenester som er av uvurderlig betydning både for forbrukerne og for det øvrige næringsliv. Det er derfor ikke vanskelig å rettferdiggjøre den konklusjon at norsk håndverk idag står sentralt i nærings- og arbeidslivet og i hele samfunnsøkonomien. Det er også gledelig å kunne konstatere at norsk håndverk idag fremstår som mer livskraftig og mer optimistisk på sin fags vegne enn på meget lenge.

100 år er en respektabel alder for enhver organisasjon, men når det nettopp gjelder håndverksnæringen må det være riktig å minne om at de hundre år mellom 1886 og idag er en relativt kort periode, historisk sett. Så langt tilbake i historien som vi finner organiserte samfunnsformer, finner vi også håndverkeren sentralt plassert, som en nøkkelperson både i arbeidet for å imøtekomme dagliglivets behov, og i utviklingen av prosesser og teknikker som i sum har bidratt til å forme hele samfunnsutviklingen. Og også det organiserte håndverkersamarbeidet kan føre sine aner meget langt tilbake, - iallefall tilbake til det 11. århundre da laugsvesenet vokste frem. I ettertid forbinder vi kanskje begrepet "laug" først og fremst med næringsprivilegier og konkurranseregulering, men historisk sett er dette egentlig en nokså ensidig og

derfor urettferdig måte å vurdere håndverkslaugenes betydning på: En mer allsidig og dekkende vurdering må bygge på at laugene også var avgjørende for å opprettholde faglig nivå og kvalitet, for rekruttering og utdanning, og ikke minst for medlemmenes sosiale trygghet i tider da det offentlig sosiale apparat var ikke-eksisterende eller lite tilfredsstillende utbygget.

Laugssystemet kom til å dominere norsk håndverk helt frem til tiden omkring 1814, da tankene om fri handel og næringsvirksomhet kom i høysetet. I brytnings- og veksttiden etter 1814 ble det oppfattet som utilfredsstillende at en så viktig næring som håndverket skulle være begrenset av laugsvesenets stramme reguleringer og betingelser, og til tross for betydelig motstand fra håndverkernes side ble systemet myket betraktelig opp. Ikke unaturlig førte denne kraftige omstillingen til at håndverkerne følte behov for et samarbeide om felles interesser på tvers av de gamle laugsgrenser. Resultatet av disse strømninger ble bl.a. at vår aller første håndverkerforening ble etablert i Christiania i 1838 og at man i 1850 fikk det første landsmøte av håndverkere.

Jeg skal ikke fortape meg i historien, hverken når det gjelder håndverkernes stadige kamp for å opprettholde kravene til kvalitet, de forskjellige stadier i utviklingen av håndverkslovgivningen eller de utfordringer som selve samfunnsutviklingen har stilt norsk håndverk overfor i årene etter opphevelsen av laugssystemet. Det kunne imidlertid være fristende nok, for dette er et meget

interessant kapitel både i næringspolitisk sammenheng og som en del av vår kultur- og samfunnshistorie.

Det er imidlertid ett gjennomgående trekk som det kan være grunn til å understreke spesielt: Til tross for alle spådommer om at utviklingen uvegerlig ville lede til overgang fra håndverk til industridrift og fra småbedrifter til stordrift, viser den faktiske utvikling en forbausende stabilitet. Fortsatt er det slik at bedrifter med under 10 ansatte er meget sterkt representert innenfor håndverksnæringen, samtidig som det man kan kalle det rene håndverk lever i beste velgående ved siden av de mer industripregede håndverksfag. Håndverkerforbundet har derfor et godt grunnlag å bygge på når man hevder at "Håndverksnæringen er stabil under skiftende konjunkturforhold".

Hva skal så til for at denne positive tingenes tilstand skal kunne fortsette inn i en tid hvor utvikling og omstillinger vil skje minst like raskt som tidligere? Hvordan skal håndverksbedriftene kunne opprettholde og helst styrke sin stilling, i en situasjon hvor "gjør det selv"-bølgen er kraftigere enn noengang før, hvor såkalt "kvakker"-virksomhet kan spre usikkerhet til skade for skikkelig håndverk, og hvor samtidig kravene til konkurransedyktighet og kvalitet er stigende?

Det er her de store utfordringer ligger. Jeg vil ikke påta meg å presentere noen sesam-sesam-oppskrift, men la meg allikevel få peke på noen faktorer som vil være av stor betydning.

Jeg er overbevist om at den nye lov om mesterbrev, som forhåpentligvis blir vedtatt av Stortinget i løpet av kort tid, vil vise seg å bli et meget viktig virkemiddel. Selvom Håndverkerforbundet med stort flertall har sluttet opp om den nye loven, er jeg ikke ukjent med at det har vært en viss motstand innenfor håndverkerkretser mot å fjerne den gamle håndverksloven. Man kan sikkert si mye godt om håndverksloven, men etterhvert er det blitt klart at det også hefter store svakheter ved den. Erfaringene viser at en lov av den gamle typen, i vår sterkt forandrede tid, bare i liten grad kunne innfri de formål loven var ment å dekke; nemlig å beskytte forbrukerne mot mindreverdige varer og tjenester og å sikre kvalifisert rekruttering til håndverksfagene helt frem til mesternivå. Håndverksloven har nok gitt håndverksmestrene en formell rettsbeskyttelse, men denne formelle beskyttelse har hatt synkende og til slutt liten praktisk verdi.

Det er derfor Regjeringen har foreslått at håndverksloven erstattes av en mesterbrevsordning, som fører videre de beste elementer i håndverksloven. Lovforslaget tar sikte på å opprettholde en håndverkerstand som står for faglig dyktighet og kvalitet til beste for forbrukeren og samfunnet.

La meg også understreke at lovforslaget legger ansvaret for gjennomføringen av mesterbrevsordningen til Norges Håndverkerforbund. Det er ikke vanlig at man overfører forvaltningsansvar til en næringsorganisasjon. Når man har funnet å ville gjøre det i denne saken, er det derfor i virkeligheten en betydelig og meget spesiell

tillitserklæring til Håndverkerforbundet. Jeg er overbevist om at Håndverkerforbundet vil vise at denne tilliten er vel begrunnet og at man vil ta opp den utfordring som ligger her til å få gjennomslag for verdien av det solide, gode og ansvarsbevisste håndverk.

Kvalitetshåndverket er i høyeste grad avhengig av tilgang på kvalifisert arbeidskraft. Det er gledelige tegn på at interessen for håndverksfag blant ungdommen er stigende. Ett av tegnene på dette er at vi i 1985 fikk en rekordartet økning i antall lærlingkontrakter. Samtidig har det vært en meget rask utbygging av elevplasser innenfor de yrkesfaglige studieretninger i den videregående skole. Men det er ingen grunn til å legge skjul på at det fortsatt er store uløste oppgaver. Til tross for en betydelig bevilgningsøkning i de senere årene er standarden på undervisningsutstyret i yrkesfagene fortsatt ofte for dårlig. Det må være en viktig oppgave å heve den generelle standard, selvom det ikke er realistisk å tenke seg en situasjon hvor skolen helt ut kan holde tritt med den teknologiske utvikling i det private næringsliv. Det må derfor være både faglig og samfunnsøkonomisk riktig at man får til et bedre samarbeide mellom skole og arbeidsliv, slik at en større del av opplæringen kan skje i bedriftene. Det avgjørende må være at de faglige krav oppfylles, ikke hvor opplæringen skjer.

Regjeringen er innstilt på å medvirke aktivt i arbeidet for å sikre en best mulig yrkesutdannelse, på samme måte som vi er innstilt på å bidra positivt til

løsningen av andre saker av betydning for håndverksnæringen. Jeg vil imidlertid ikke unnlate å minne om at det beste bidrag Regjeringen kan gi til håndverksbedriftene og til det øvrige arbeids- og næringsliv, er en politikk som legger vekt på bedret konkurransevne og styrket evne til omstilling og nyskapning. Regjeringen legger stor vekt på å stimulere til det man kan kalle et best mulig "foretaksklima" og vi er overbevist om at dette arbeide også vil være av meget stor betydning for håndverksbedriftene.

Vi vet at dette arbeide følges opp av håndverksbedriftene selv, gjennom et aktivt arbeide for utvikling, omstilling for å utnytte nye muligheter og dekke nye behov, og faglig kvalitet til både nytte og glede. Det gir all grunn til å regne med at norsk håndverk også i tiden som kommer vil kunne opprettholde og styrke sin posisjon. Jeg vet at Norges Håndverkerforbund vil være en meget verdifull medspiller, rådgiver og pådriver for bedriftene i dette arbeide. Håndverkerforbundet har store oppgaver å fylle også i fremtiden. Og jeg ønsker forbundet alt hell i fortsettelsen, - til beste for håndverkerne, for publikum og for hele det norske samfunn.